

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПІДПРИЄМНИЦЬКОМУ ФОРМАТІ

Верітов О. І., докторант

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, Україна

zlatanova1203@gmail.com

Ключові слова:

фізична культура, спорт, бакалавр, підприємництво, професійна освіта, підготовка, готовність, проблема.

У статті доведено брак висвітлення проблематики формування підприємницької культури майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту. Показано, що підприємницька культура як феномен наукового вивчення ще не стала предметом сконцентрованого розгляду фахівців у сфері теорії і методики професійної освіти бакалаврів зі спеціальності «017 Фізкультура та спорт» як освітня мета. Доведено, що суттєвим недоліком існуючої практики професійної освіти є відсутність сформованого досвіду успішних підприємницьких або навіть квазіпідприємницьких дій у ході навчання та контекстного стажування студентів факультетів фізичного виховання.

PROBLEM SETTING OF THE READINESS FORMATION OF THE FUTURE PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SPECIALISTS FOR THE ENTREPRENEURIAL FORMAT ACTIVITY

Verytov O. I., doctoral student

Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine

Key words:

physical education, sports, bachelor, entrepreneurship, professional education, training, readiness, problem

In the article is shown, that the market's intensive development of the sports-athletic services which is seen nowadays in developed countries, opens new possibilities for a professional realization of the future and current professionals in the stated sphere. What is more, it rises a question about ways of the happening positive tendency support, one of them is – formulation of the new generation of the high-profitable, creative, useful and humanistically directed business in the high school conditions. In those conditions where education, needed values, competencies and personal ambitious are got. Unfortunately, current classical education of the future bachelors in Ukraine according to the line 017 "Physical education and sports" demonstrates the proper downfall in the question from the best world's examples of the pedagogical process in the field, at the same time having a big potential and rich nature. Are analyzed scientific points of views that studied different issues of the professional education of the future physical education and sports specialists. In the result, it got the output that in spite of the reaching impressive success in the experimental researches of the modern professional education models and technologies, all the same there was a shortage of the problem study future moderators' entrepreneurship formation of the sports and athletic lifestyle of the country and the world. 1. Entrepreneurial culture as a phenomenon of the scientific study still isn't an issue of the concentrated overview of the specialists in the theoretical field and methodology of the professional education of the line 017 "Physical education and sports" as an educational goal. 2. Significant drawback of the existing professional education practice is absence of the formed experience of the successful entrepreneurial and even so call entrepreneurial actions in the terms of the preparation and contextual training of the physical education line students.

Постановка проблеми

Професійна діяльність нинішніх випускників факультетів та інститутів фізичної культури є важливим компонентом соціально-економічного прогресу, який на елементарному рівні презентований великою кількістю успішних або неуспішних освітніх, розважальних, туристичних, лікувально-профілактичних та інших закладів. Від якості їх роботи багато в чому залежить рівень розвитку економічної системи країни взагалі та рівень розвитку людського потенціалу зокрема.

Проблемам розвитку спортивно-фізкультурного бізнесу присвячено низку досліджень, які висвітлюють принципи його функціонування та роль окремих суб'єктів господарювання, стратегії маркетингу, особливості управління такими підприємствами, правилами діяльності головних акторів послуги – тренерів, інструкторів, викладачів, вихователів тощо.

Як свідчить наш досвід спостереження за діяльністю зазначеної категорії професіоналів, комерційна складова їхньої активності є достатньо проблематичною нині з точки зору прибутковості,

але привабливою з точки зору потенційної окупності інтелектуальних інвестицій, незначних капіталовкладень на етапі професійної освіти, зазвичай у закладах вищої освіти, та подальшого створення власної справи.

При цьому інтенсивний розвиток ринку спортивно-фізкультурних послуг, що спостерігається нині в цивілізованих країнах світу, відкриває нові можливості для професійної самореалізації майбутніх та діючих фахівців зазначеної сфери та ставить на порядок денний питання про способи підтримки даної позитивної тенденції, один з яких – формування нового покоління суб'єктів високомаржинального, креативного, корисного та гуманістично спрямованого бізнесу в умовах вищої школи, де відбувається здобуття їхньої освіти та закладаються необхідні ціннісні установки, компетентності та особисті амбіції.

На жаль, класична професійна освіта майбутніх бакалаврів в Україні за спеціальністю «017 Фізична культура і спорт» демонструє в цьому питанні певне відставання від кращих світових зразків педагогічного процесу в названій галузі, маючи при цьому великі потенції та багату природу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Серед науковців, які досліджували різні проблеми професійної освіти майбутніх фахівців з фізичної культури та спорту, варто виділити тих, що висвітлили повноцінну картину формування їх готовності до продуктивної праці в умовах капіталістично зорієнтованого суспільства.

Так, низка вчених (Л. П. Сущенко, А. В. Сват'єв, А. А. Деркач та ін.) розглянули проблему формування загальної професійної готовності майбутніх бакалаврів з фізичного виховання та спорту, тренерів-викладачів, вчителів фізичного виховання тощо.

Зокрема, у дослідженні Л. П. Сущенко здійснено цілісний науковий аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту в педагогічній теорії і практиці, розроблено й обґрунтовано її теоретико-методологічні засади. Проведена автором лінія узагальнень дає змогу побачити як один із перспективних напрямів модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту більш вільне виявлення ініціативності та відповідальності, лідерських життєвих позицій та активності щодо власної кар'єри в майбутніх професіоналів [6].

А. В. Сват'євим подано авторську концепцію підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності [5], у якій, зокрема, ідеться про таке розуміння природи вибору тренерської професії, як акт самовизначення особистості. Професор А. В. Сват'єв уважає «післяспортивне» життя таким, що не зводиться до пошуку стану гомеостазу, а дає підґрунтя для адекватної концентрації на бажанні продовжити спортивну діяльність у новій, опосередкованій іншою людиною формі [5].

Така позиція автора демонструє наявність великої схожості між ціннісними установками осіб, що займаються підприємницькою діяльністю, та спортсменами. У кожному випадку такі люди мають суттєві труднощі та великі психоемоційні втрати під час сходження на вершини майстерності в своїй справі, не маючи чітких гарантій успіху.

Виклад основного матеріалу

Урахування багаторічного домінування спортивних цілей у діяльності майбутнього тренера-викладача дає, на думку А. В. Сват'єва, змогу сублімації її енергії в нові смисли життя, пов'язані зі спортивною підготовкою учнів [5]. Заслужують на повагу установки дослідника на культивування професійно-педагогічного самовизначення в тренерській професії через педагогічне стимулювання переконаності в соціальному імпонуванні потенційним користувачам тренерських послуг, почуття власної значущості та впевненості в здібностях до вказаного виду діяльності [5]. Саме такі ціннісні орієнтації характерні для сучасних успішних підприємців у будь-якій сфері.

Цікаво, що представлені позиції майже не змінюються з огляду на модернізацію суспільного життя в Україні. Наприклад, у посібнику радянських часів А. А. Деркача та А. А. Ісаєва згадується про головні мотиви спортивної діяльності, на які варто спиратися організаторам дитячого спорту. Вони подані приблизно в тому ж форматі, незважаючи на ідеологічні парадигми, що домінували в ті часи. Організатору дитячого спорту, на думку авторів, «треба пам'ятати, що серед стимулюючих мотивів поведінки в юного спортсмена не останнє місце займає честолюбство. У ньому закладено суперечності та єдність в усвідомленні власних переваг у боротьбі із суперником, потужне бажання у будь-якому різі перемогти і шляхетне устремління вести таку боротьбу в рамках правил» [2, 75].

Згаданим ученим, незважаючи на суттєві успіхи в експериментальних дослідженнях своїх моделей та технологій професійної освіти, усе ж значно бракувало висвітлення проблематики формування підприємницького духу майбутніх модераторів спортивного та фізкультурного життя країни та світу. Досить згадати успіхи відомих випускників Гарварду, Оксфорду, Кембріджу, які започаткували світові бренди фітнес-індустрії, акумулювали в них мільярди статки та зрештою стимулювали населення своїх країн включити в свої щоденні режими заняття фізичними та духовними вправами на засадах особистого задоволення та стійкої мотивації до здорового способу життя.

Зазначене вище підтверджує актуальну потребу в постановці наукової проблеми, сутність якої полягає в підготовці достатньої кількості та якості фахівців з фізичної культури та спорту, здатних швидко пристосовуватися до будь-яких змін, гнучких, з лідерською життєвою позицією, ініціативних та відповідальних новаторів.

Як справедливо стверджує Н. П. Коваленко, «останнім часом серед фахівців сфери спорту вищих

досягнень та олімпійської підготовки сформовано тверде переконання в тому, що реалізація спортсменом своїх природних задатків і досягнення найвищих результатів є не лише наслідком схильності до майстерності в конкретному виді спорту, добре спланованою і забезпеченою тренувальною та змагальною діяльністю, а й створенням навколо спортсмена атмосфери соціального і психологічного благополуччя, профілактикою факторів ризику, рішенням численних життєвих проблем, що виникають протягом спортивної кар'єри» [3, 4].

Очевидно, що соціальне та психологічне благополуччя фахівців з фізичного виховання та спорту не можливе без серйозного ставлення до нових умов соціального життя, де підприємницький підхід є запорукою фінансово-економічного стану людини протягом усього життя.

Серед дискусійних аспектів порушеної проблематики варто виділити декілька важливих позицій, що закладають основу для подальших наукових розвідок у галузі теорії і методики професійної освіти.

По-перше, сучасна тенденція до неперервності в професійній освіті більшості фахівців приводить до того, що фахові співтовариства потребують осіб, здатних працювати більш ніж в одній професійній позиції, зберігати самовладання в умовах невизначеності аж до повного хаосу і абсолютної неясності, здатних екстраполовати ідеї із однієї сфери в іншу.

Дійсно, галузь спорту та фізичної культури є гармонійною складовою економіки України, що обумовлює необхідність швидкої реакції освітніх інституцій на потреби ринку і ринкової економіки, якою нині так пишається наша країна. З цих причин сотні випускників інститутів фізичної культури та спорту мають готуватися до боротьби на ринку спортивно-фізкультурних послуг, а не мріяти про соціальні пакети та традиційні для радянської системи способи зростання в наперед передбачуваних умовах.

По-друге, проблема розвитку спортивно-фізкультурного бізнесу в сучасній Україні посилюється ще й фактором інтенсивного відтоку кращих представників галузі на роботи в країнах ближнього та дальнього зарубіжжя. Безвізовий режим між Україною та Європейським Союзом, більш вільне пересування в сучасному світі товарів, грошей та послуг, детонував масові професійно-еміграційні процеси, що дали змогу громадянам України більш вільно інтегруватися в ринок сусідніх країн та перевірити в дії весь свій потенціал компетенцій в іншомовному та полікультурному середовищі. Зазначимо, що динаміка такої інтеграції свідчить про загалом позитивне сприйняття представників нашого фахового співтовариства як професіоналів різних сфер. Одна з таких доволі перспективних професій, що має всі шанси для конкурентної боротьби, – тренер з обраного виду спорту, підготовка з якої нині здійснюється в рамках

галузі «01 Освіта/Педагогіка», спеціальності «017 Фізична культура та спорт» [3].

Зазначимо, що на фоні суттєвого зменшення державних підприємств в Україні за період її становлення як суверенної країни та з урахуванням хиткого стану наших приватних ініціатив, низької конкурентоспроможності на світовому ринку – перспективи масштабної «фізкультурізації» країни лише національними «виробниками» сумнівні. З цих причин сьогодні важко спрогнозувати, яким буде цей ринок в той час, коли в країні буде вільний продаж землі або зайдуть міжнародні транснаціональні корпорації, що мають великий досвід та успіхи у спортивно-фізкультурному бізнесі.

Зрозуміло, що для більш точного розуміння потреб даного ринку кожному випускникові варто розуміти мотиви клієнтів щодо занять фізичною культурою, які можна «монетизувати». Зокрема, у роботі Є. М. Гогунова показано, що в процесі розвитку мотиваційної сфери людини особливу роль відіграють первинні мотиви. З потреби в русі народжується мотив емоційної привабливості фізичних вправ, в основі якого – механізми переживання задоволення від процесу виконання вправ. Значну роль у нашому житті відіграє потреба в збереженні здоров'я, життя, у результаті чого народжуються мотиви зміцнення здоров'я, фізичного розвитку власного тіла, розвитку сили, спритності і витривалості. Отже, майбутній монетизації підлягатиме продукт (результат) діяльності у фізичному вихованні та спорті – фізичне задоволення, оздоровчий і інші ефекти [1].

Третя дискусійно важлива проблема формування підприємницької культури майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту полягає в особливостях контингенту професіоналів. Більшість з них до моменту потрапляння в професію вже має великий досвід занять спортом на різному рівні, іноді на найвищому. Адаптація таких спортсменів до нових умов постспортивного життя, як справедливо зазначає Н. П. Коваленко, залежить від різних чинників, так чи інакше пов'язаних з причинами завершення спортивної кар'єри. Так, якщо відбувається раптове або ж вимушене її припинення (через серйозну травму, відрахування з команди тощо), то різко і при цьому негативно змінюються взаємини спортсмена в звичному для нього соціальному середовищі, а сам він виявляється не готовим до нового життя й іншої професійної діяльності, через що виникають, з одного боку, фінансові та інші матеріальні труднощі, складності в сімейних відносинах тощо, а з іншого боку – психічна пригніченість через невикористані можливості в спорті вищих досягнень. Якщо ж атлет на тому чи іншому етапі своєї багаторічної підготовки свідомо приймає рішення про завершення спортивної кар'єри, то ситуація зазвичай складається і розвивається більш сприятливо, супроводжується раціональними поведінковими реакціями, що полегшує спортсмену перехід до реалій постспортивного життя [2, 133]. Зазначені дискусійні моменти складають дискурсивну основу для

побудови концепції формування підприємницької культури майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту, що є предметом нашого подальшого дослідження.

Висновки та перспективи дослідження

Розв'язання проблеми формування готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до професійної діяльності в підприємницькому форматі має актуальний та перспективний характер.

1. Підприємницька культура як феномен наукового вивчення ще не стала предметом сконцентрованого розгляду фахівців у сфері теорії і методики професійної освіти бакалаврів зі спеціальності «017 Фізкультура та спорт» як освітня мета.

2. Суттєвим недоліком існуючої практики професійної освіти є відсутність сформованого досвіду успішних підприємницьких або навіть квазіпідприємницьких дій у ході навчання та контекстного стажування студентів факультетів фізичного виховання.

Література

1. Гогунов Е. Н., Мартьянов Б. И. Психология физического воспитания и спорта: учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений. Москва: Изд. центр «Академия», 2000. 288с.
2. Деркач А. А., Исаев А. А. Педагогика и психология деятельности организатора детского спорта. Москва: Просвещение, 1985. 336 с.
3. Коваленко Н. П. Спортсмен в умовах професіоналізації та комерціалізації спорту вищих досягнень : автореф. дис. ... канд. наук. з фіз. вих. і спорту: Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. Київ, 2017. 19 с
4. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF> (дата звернення: 21.08.2018).
5. Сватъев А. В. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності: дис. ... д-ра пед. наук: Запоріжжя, 2013. 459 с.
6. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... д-ра пед. наук : Київ, 2003. 45 с.